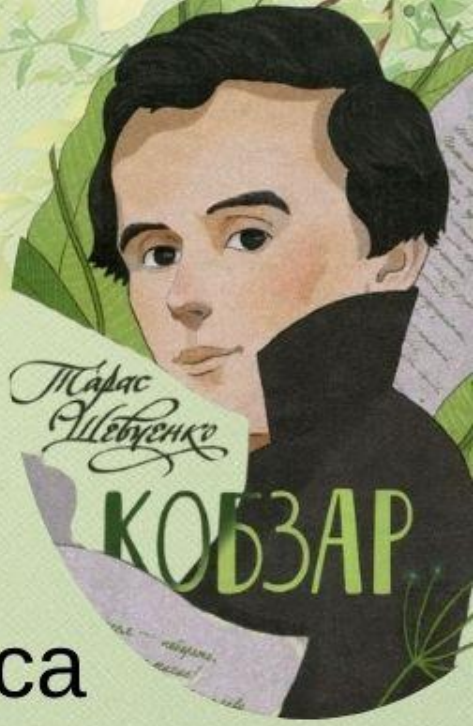

КОБЗАР У МІНІАТЮРІ:

світ шевченківського екслібриса

Тематичний дайджест

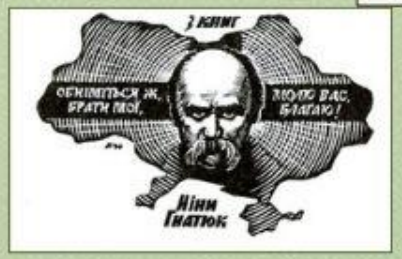

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"
НБ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"

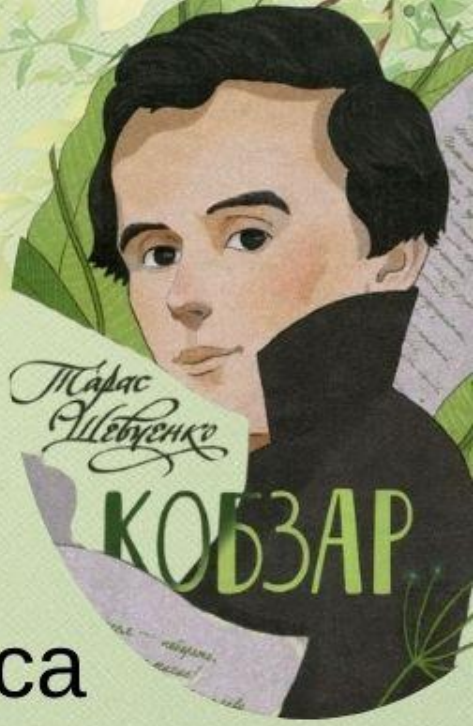

КОБЗАР У МІНІАТЮРІ:

світ шевченківського екслібриса

Тематичний дайджест

Художник
Б. Романов

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"

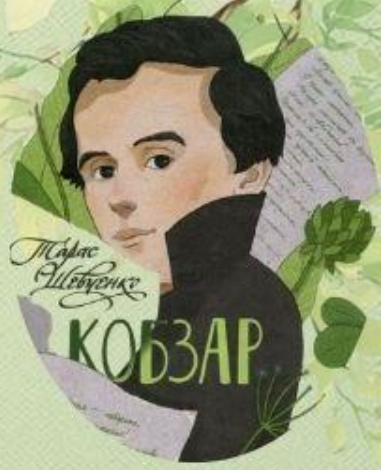

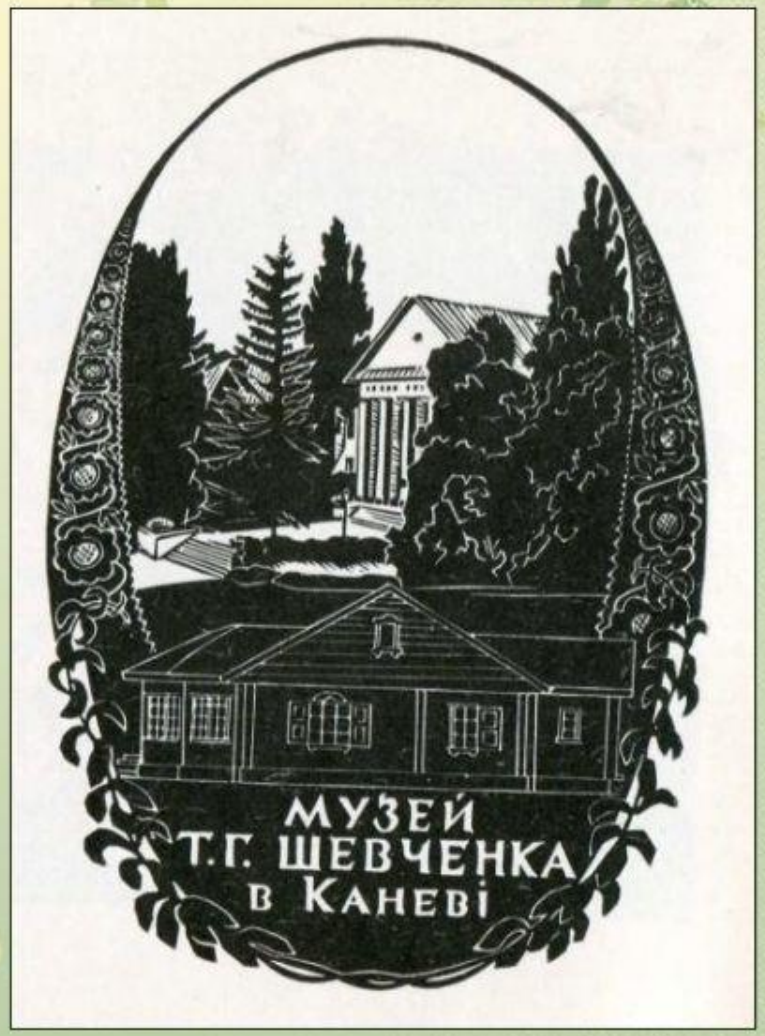

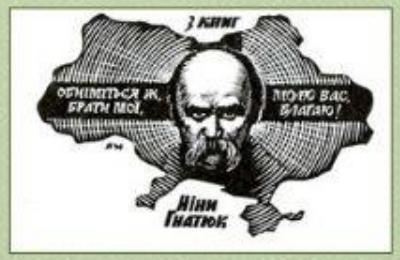

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"

Екслібрис -

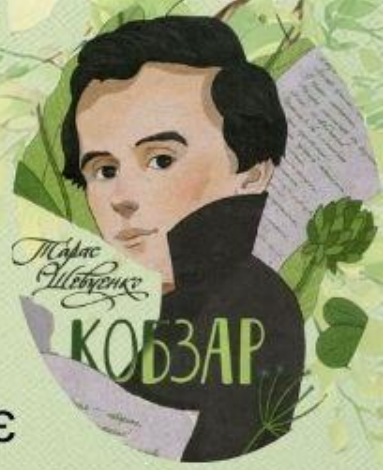

це книжкова мініатюра, яка засвідчує особистість книголюба, є своєрідною візитівкою його літературних уподобань.

Ті бібліофіли, які обрали книжкові знаки на шевченківську тематику, безперечно, позиціонують себе вільними, патріотично налаштованими особистостями, яких об’єднує щира любов до великого Кобзаря.

Екслібрис (лат. ex libris – «із книжок») — книжковий знак, невелика художньо виконана етикетка, де вказано, кому належить книжка.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
НУ “ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА”

Екслібрис

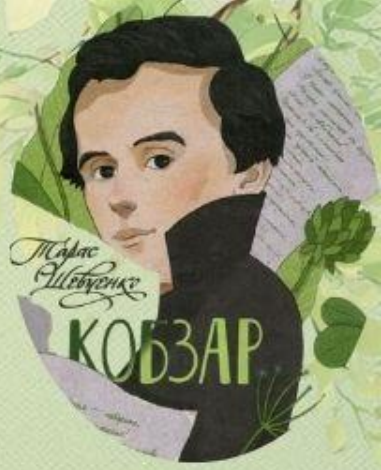

Екслібрис (лат. ex libris – «із книжок») — книжковий знак, невелика художньо виконана етикетка, де вказано, кому належить книжка.

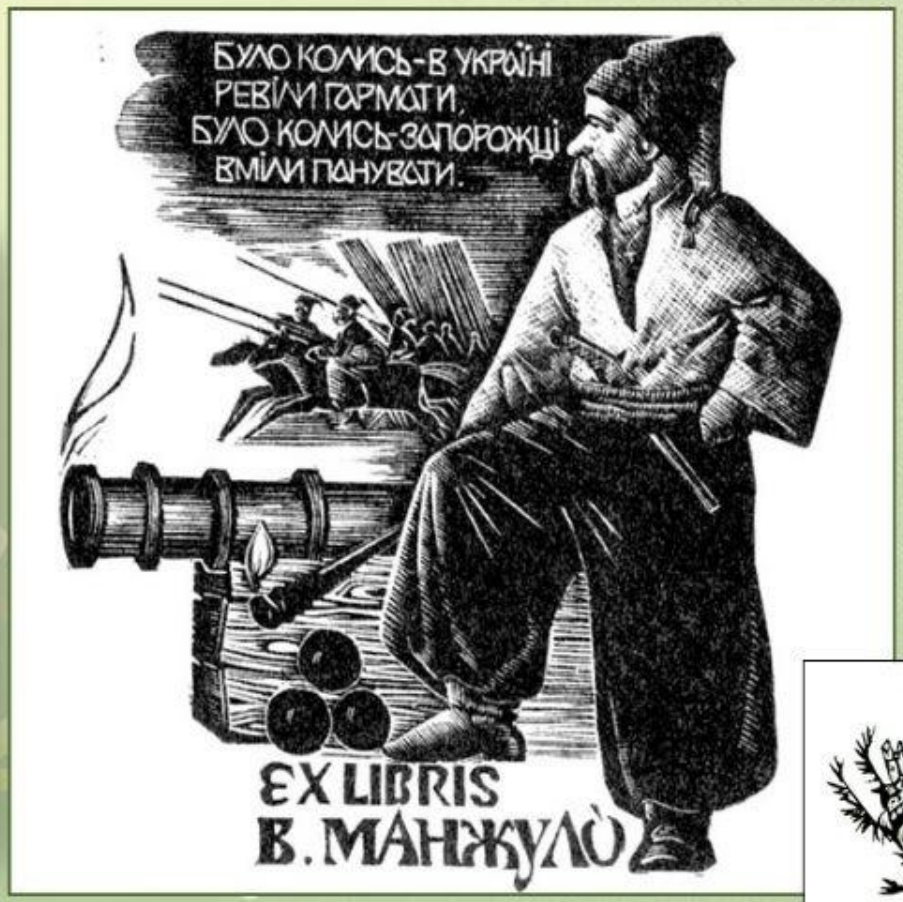

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"
НБ

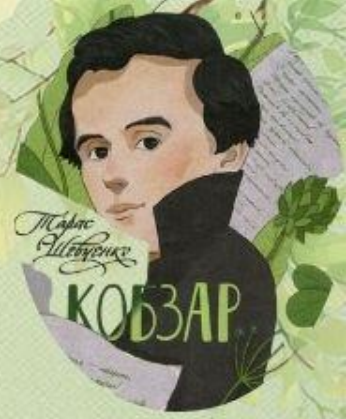

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"
НБ

Батьківщина екслібриса

Альбрехт Дюрер

Йому належить створення приблизно 20-ти екслібрисів.

Батьківщиною екслібриса вважають Німеччину, де існував звичай карбувати цінні речі на знак належності приватній особі.

Перші екслібриси створив німецький художник Альбрехт Дюрер (кінець 15 — початок 16 ст.).

Створювали екслібриси також німецькі художники Лукас Кранах Старший і Ганс Гольбейн.

Як виникли екслібриси в Україні?

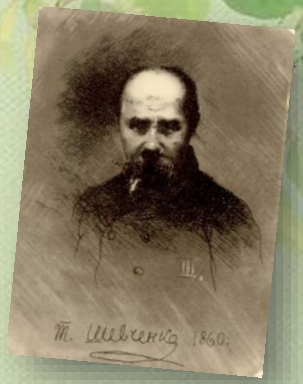

В Україні книжковий знак з'явився на зламі 16-17 ст.

Найпершим шевченківським екслібрисом можна вважати невеличку кришталеву штамп-печатку з монограмою «Т. Ш.», виготовлену Тарасом Шевченком власноруч. Її відбитки є на малярських творах та офортних автопортретах Шевченка 1860 року.

Не маючи на сьогоднішній день достовірних відомостей про бібліотеку Шевченка, можемо лише припустити, що печаткою поет користувався також для позначення власних рукописів і книг.

Печатку можна побачити у Національному музеї ім. Тараса Шевченка. Придбано її було музеєм у 1960 р від громадянки Гілєвської М.А.

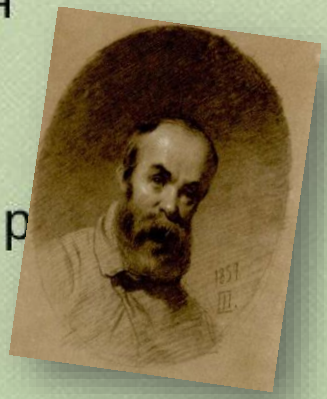

Шевченкіана в екслібрисах

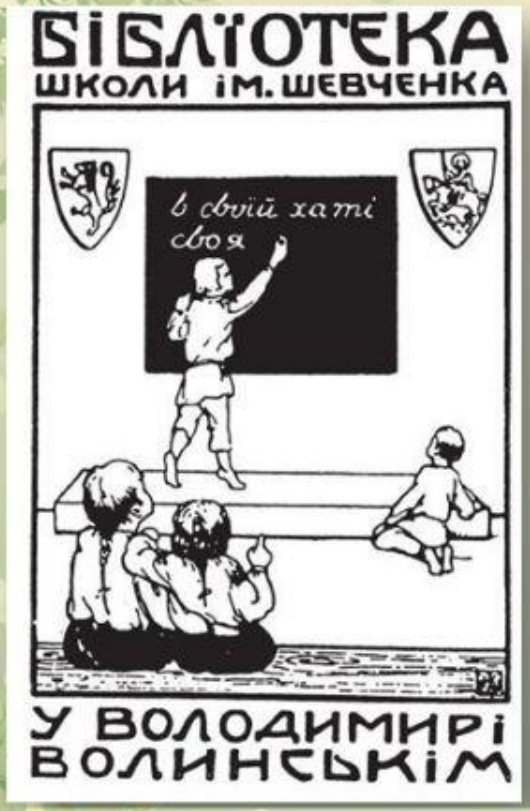

Зародженню художньої екслібрисної шевченкіани ми завдячуємо Олені Кульчицькій – вчительці малюнка середньої школи в Перемишлі. У 1917 році вона виконала книжковий знак для бібліотеки ім. Т. Г. Шевченка у Володимирі-Волинському.

З цього часу українські художники починають активно розвивати жанр екслібрису на шевченківську тематику.

Олена Кульчицька

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"
НБ

Зображувальні мотиви в екслібрисах

Ці знаки можна умовно поділити на **3 основні групи:**

- ***Портретні екслібриси,*** *які подають графічне вирішення зображень Шевченка в живописі, скульптурі, графіці, у фотодокументах*

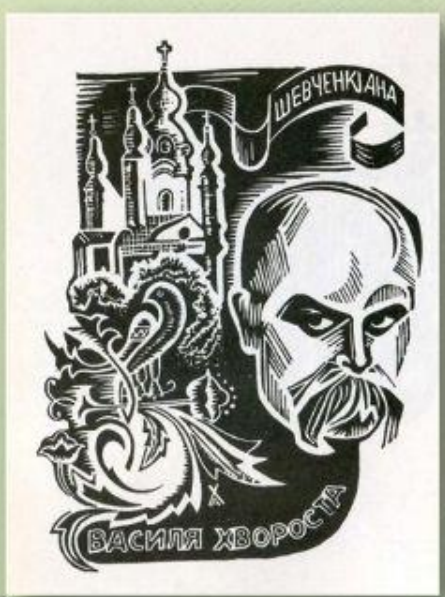

Художник А. Худяков

Художник Б. Романов

Зображувальні мотиви в екслібрисах

- ***Портретні екслібриси***

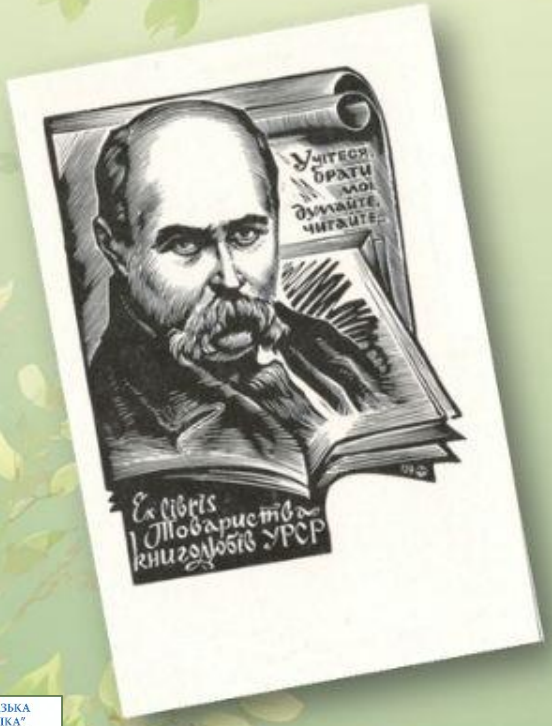

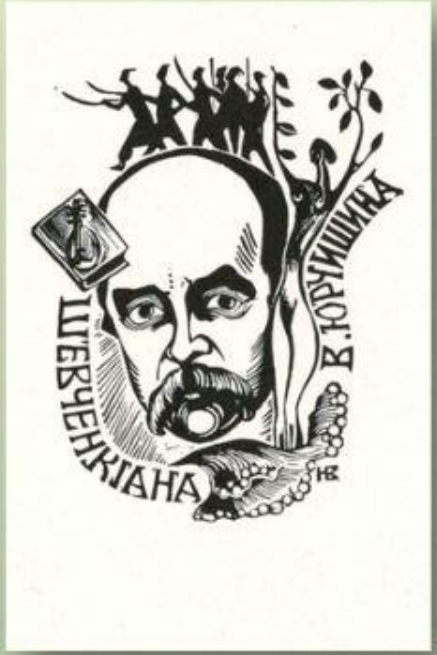

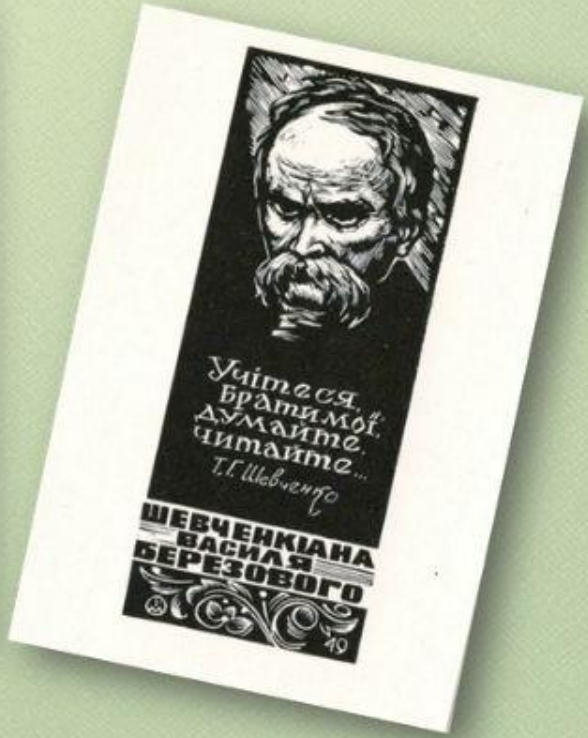

Художники:

О. Мікловда Б. Гурман О. Мікловда

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"
НБ

Зображувальні мотиви в екслібрисах

- Книжкові знаки, які відтворюють мотиви й образи літературних героїв творчості Тараса Шевченка.

Найчастіше звертаються художники до поем “Катерина”, “Гайдамаки”, “Сон”, “Тополя”.

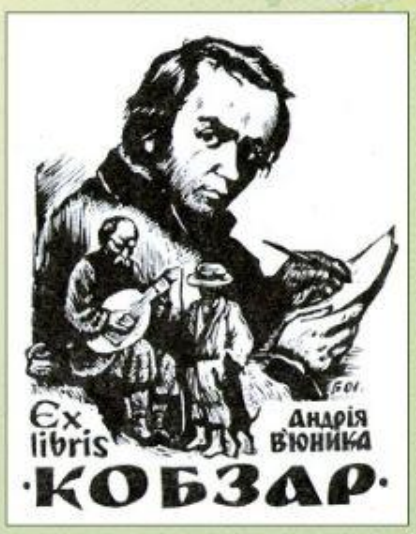

Художник Б. Романов

Художник М. Неймеш

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"
НБ

Зображувальні мотиви в екслібрисах

Книжкові знаки, які відтворюють мотиви й образи літературних героїв творчості Тараса Шевченка.

Художник Б. Куновський

Художник А. Сивак

Художник В. Леоненко

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА"
НБ

Зображувальні мотиви в екслібрисах

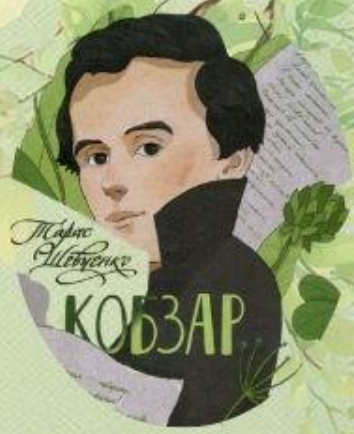

- композиції з зображенням пам’ятників Т. Шевченку, а також архітектурних споруд, пов’язаних із його життям.

В окрему групу можна віднести екслібриси для державних установ – музеїв, галерей, інститутів, шкіл, товариств.

Художник Б. Куновський

Художник Іван Крислач

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА" НБ

Шевченкіана в екслібрисах

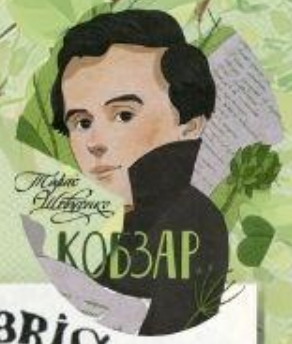

Опрацьовуючи композиції екслібрисів, художники охоче включають до них традиційні українські орнаменти, оспівані Шевченком пейзажі, предмети-алюзії на життя і творчість поета: палітра з пензлями, перо і каламар, кобза, розірвані кайдани, співець-кобзар, українська хата.

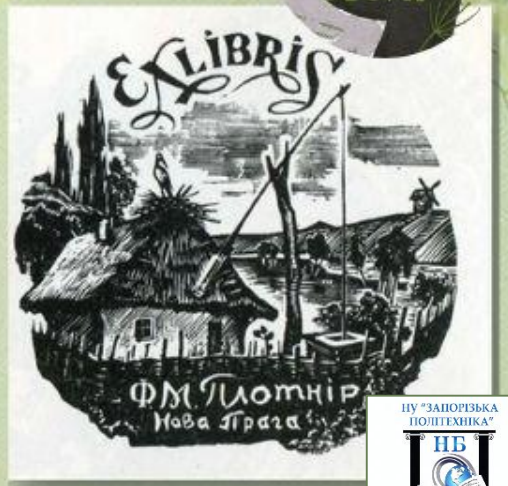

При цьому художники нерідко звертаються до народної символіки: тут і гілка калини (дівоча врода), і квітка соняшника (витривалість, сила), і сонячне коло, напівзатулене чорною хмарою (провісник лиха), і українські рушники (символ України, життя, добробуту). Виразно підкреслює книжкові знаки й використання окремих цитат із творів Шевченка.

Технічна досконалість

Шевченківський екслібрис вимагає від митця ювелірної точності. Найчастіше це:

- **Дереворит** (гравюра на дереві), що надають образу певної суворості та народної стилістики.
- **Лінорит** (від латинського linum — льон, полотно та грецького grapho — пишу, малюю) — це техніка випуклої гравюри, де зображення вирізається на лінолеумі або подібних до нього полімерних матеріалах.
- **Офорт** - дозволяє досягти майже фотографічної деталізації у мікромасштабі. Процес нагадує магію. Металеву пластину покривають кислототривким лаком. Художник гострою голкою прошкрябує малюнок, оголюючи метал. Пластину занурюють у кислоту, яка «виїдає» заглиблення саме там, де пройшла голка.
- У ці заглиблення втирають фарбу, а потім під високим тиском на верстаті роблять відбиток на папері.

Скарби нашої бібліотеки

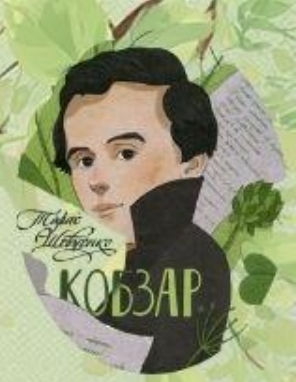

Науковій бібліотеці належить ювілейне видання екслібрисів, створене до 175-річчя від дня народження Тараса Шевченка

- Це набір календариків, кожен з яких присвячений окремому шедевру української графіки провідних українських художників.
- Це «мала графіка», що передає дух епохи. Кожен знак на календарику є копією реального екслібриса, що зберігається в нашій колекції.

Цей комплект екслібрисів бібліотека отримала в подарунок від Ірини Аверченко, ст. лаборанта кафедри ІТЗтаМК НУ «Запорізька політехніка»

Ми запрошуємо всіх до бібліотеки (ауд. 510) для більш детального ознайомлення з цими еклібрисами.

Скарби нашої бібліотеки

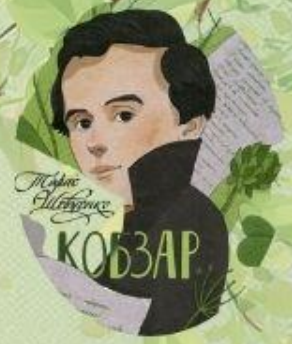

Жива історія: наш власний екслібрис

У 2025 році, з нагоди святкування 125-ї річниці,
НУ “Запорізька політехніка”
ОТРИМАЛА ВІД ХАРКІВСЬКИХ КОЛЕГ ОСОБЛИВИЙ ПОДАРУНОК — ЕКСЛІБРИС.

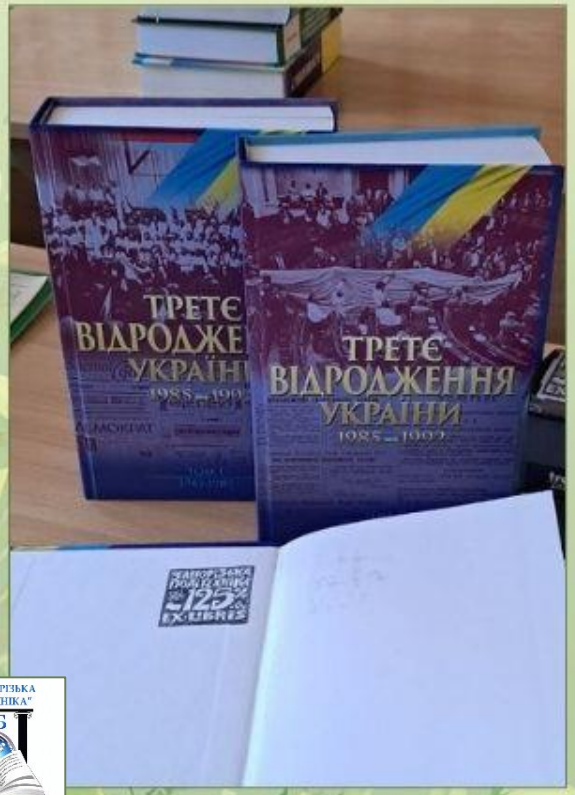

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА" НБ

Шевченкіана в екслібрисах

Шевченківська тема в графіці малих форм є однією з найбагатших в українському мистецтві.

Вона налічує тисячі знаків, створених художниками різних поколінь та країн.

Багато шевченківських книжкових знаків знаходиться у музеях, а ще більша їх кількість - у колекціях художників, любителів книги, шанувальників Кобзаря.

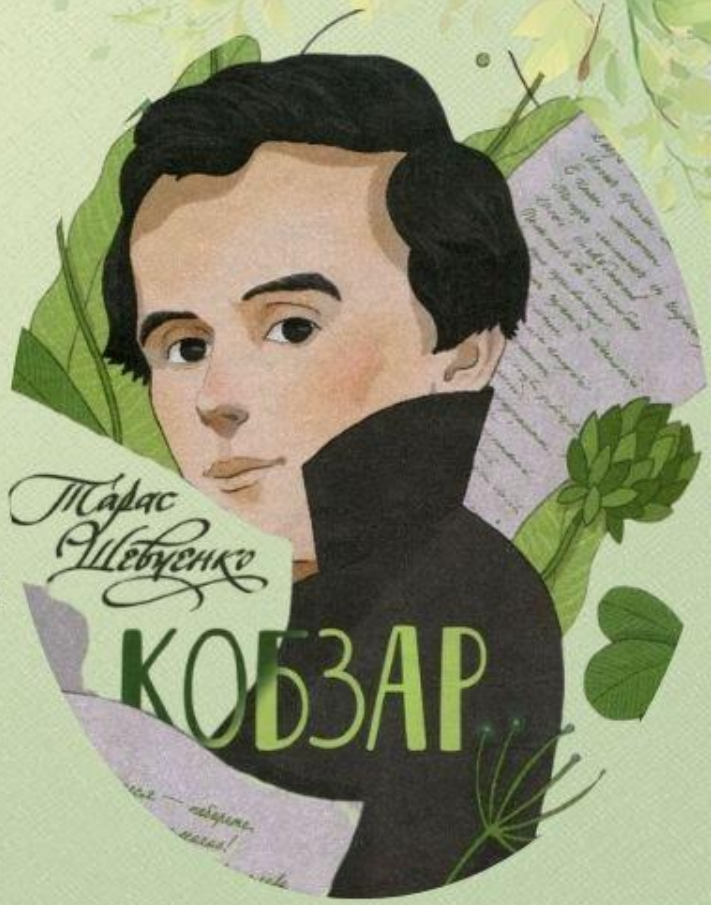

Інтернет-посилання

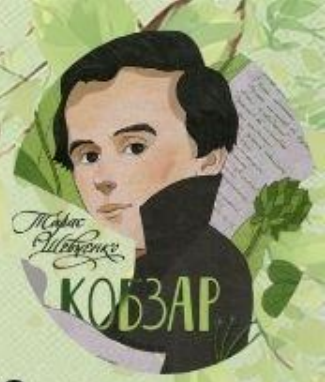

- Шевченкіана в екслібрисі

  Петро Нестеренко — автор унікального альбому, де представлена тисяча робіт митців, створених за сто років!

  https://gig.kosiv.biz/1162/
- Образ Кобзаря в екслібрисі

  http://kobzar.luguniv.edu.ua/today/statti/bugaevska/bugaevska_elib.html
- Шевченкіана в екслібрисі

  Дещо про екслібриси з колекції Національного музею Тараса Шевченка https://gig.kosiv.biz/1162/
- Петро Нестеренко. Шевченкіана в українському екслібрисі. file:///C:/Users/fedko/Downloads/Uam_2013_21_14.pdf

НУ "ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА" НБ

Дякую за увагу!